

УДК 330.341

JEL classification: L81

Ольга СОБКО

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри підприємництва і торгівлі,
торгівлі,
Західноукраїнський національний
університет, Україна
E-mail: o.sobko@wunu.edu.ua

Ірина БОЙЧИК

кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
Західноукраїнський національний
університет, Україна
E-mail: i.boychyk@wunu.edu.ua

Ігор КРИСОВАТИЙ

кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
Західноукраїнський національний
університет, Україна
E-mail: i.krysovaty@wunu.edu.ua

Світлана СМЕРЕКА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
Західноукраїнський національний
університет, Україна

© Ольга Собко, Ірина Бойчик,
Ігор Крисоватий, Світлана Смерека, 2020

Отримано: 28.01.2020 р.

Прорецензовано: 12.02.2020 р.

Рекомендовано до друку: 26.02.2020 р.

Опубліковано: 28.02.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Ольга Собко (Україна)
Ірина Бойчик (Україна)
Ігор Крисоватий (Україна)
Світлана Смерека (Україна)

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ В ТОРГІВЛІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Досліджено інноваційний вектор розвитку торгівлі як перспективний напрям її модернізації в умовах посилення процесів цифровізації та наростання масштабності кризових явищ. Уточнено поняття «управління інноваційним проектом» як перспективного напрямку проектного менеджменту, що дозволяє генерувати інтелектуальну додану вартість на основі посилення інноваційності та інтелектуалізації комерційних процесів. Доведено зростання впливу інтелектуального капіталу у забезпеченні інтелектомісткості інноваційних проектів в торгівлі. Проаналізовано стан і динаміку розвитку роздрібною торгівлі України. Здійснено оцінювання тенденцій формування інтелектуальної власності в частині поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг в Україні. Встановлено інтелектомісткі резерви для покращення управління інноваційними проектами та поживлення торгівлі.

Предметом дослідження є розвиток інтелектуального капіталу та управління інноваційними проектами в торгівлі.

Метою дослідження є обґрунтування доцільності розвитку інтелектуального капіталу з метою покращення управління інноваційними проектами в торгівлі.

Метод (методологія). У процесі дослідження для обґрунтованості положень, наведених у статті, використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: історико-логічний – при дослідженні інновацій в торгівлі та розвитку інтелектуального капіталу для покращення управління інноваційними проектами; аналізу і синтезу – для оцінювання стану розвитку роздрібною торгівлі України; порівняння і групування – для систематизації показників, застосованих при оцінюванні інтелектуального капіталу в торгівлі; кореляційно-регресійного аналізу – для прогнозування змін в обсягах товарообороту в роздрібній торгівлі України та інтелектуальній власності; графічний метод – для наочного представлення результаті аналітичних досліджень; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення і формулювання висновків.

Результати. Виявлено вузькі місця в підвищенні інтелектомісткості інноваційних проектів в торговельній діяльності. Побудовано прогнозні моделі змін кількості поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг в Україні; динаміки обсягу товарообороту в роздрібній торгівлі України, частки обсягу товарообороту продовольчих (непродовольчих) товарів в загальних обсягах товарообороту в роздрібній торгівлі України. Обґрунтовано доцільність посилення інтелектуальної складової інноваційних проектів для підвищення їхньої ефективності, застосування інноваційних форм організації торгівлі та її поживлення в сучасних умовах.

Сфера застосування результатів. Розвиток інтелектуального капіталу в частині активізації процесів набуття свідоцтв на знаки для товарів і послуг, дозволить новелізувати напрями управління інноваційними проектами, підвищити їхню інтелектомісткість та конкурентоспроможність, що позитивно вплине на поживлення торгівлі.

Собко О., Бойчик І., Крисоватий І., Смерека С. Розвиток інтелектуального капіталу та управління інноваційними проектами в торгівлі. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 2. С. 7-16.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.02.007>

Ключові слова: інновації; інноваційні проекти; інтелектуальний капітал; інтелектуальна власність; інтелектомісткість; конкурентоспроможність; торгівля; товарооборот; управління інноваційними проектами.

UDC 330.341

JEL classification: L81

Olha SOBKO

Doctor of Sciences (Economics),
Associate Professor,
Head,
Department Entrepreneurship and Trade,
West Ukrainian National University, Ukraine
E-mail: o.sobko@wunu.edu.ua

Iryna BOICHYK

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department Entrepreneurship and Trade,
West Ukrainian National University, Ukraine
E-mail: i.boychyk@wunu.edu.ua

Ihor KRYSOVATYY

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department Entrepreneurship and Trade,
West Ukrainian National University, Ukraine
E-mail: i.krysovaty@wunu.edu.ua

Svitlana SMEREKA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department Entrepreneurship and Trade,
West Ukrainian National University, Ukraine
E-mail: s.smereka@wunu.edu.ua

© Olha Sobko, Iryna Boichyk, Ihor Krysovaty, Svitlana Smereka, 2020

Received: 28.01.2020
Revised: 12.02.2020
Accepted: 26.02.2020
Online publication date: 28.02.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Olha Sobko (Ukraine)
Iryna Boichyk (Ukraine)
Ihor Krysovaty (Ukraine)
Svitlana Smereka (Ukraine)

DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL AND MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROJECTS IN TRADE

ABSTRACT

Introduction. The innovative vector of trade development as a perspective direction of its modernization in the conditions of strengthening of digitalization processes and growth of scale of crisis phenomena is investigated. The concept of "innovation project management" as a promising area of project management is clarified, which allows to generate intellectual added value based on the strengthening of innovation and intellectualization of commercial processes. The growth of the influence of intellectual capital in ensuring the intelligence capacity of innovative projects in trade is proved. The state and dynamics of development of retail trade of Ukraine are analyzed. The tendencies of formation of intellectual property in the part of the submitted applications for certificates for marks for goods and services in Ukraine are estimated. Intellectual reserves have been established to improve the management of innovative projects and revive trade.

The subject of the study is the development of intellectual capital and management of innovative projects in trade.

The purpose of the study is to substantiate the feasibility of developing intellectual capital in order to improve the management of innovative projects in trade.

Method (methodology). In the research a set of general scientific and special methods was used to substantiate the provisions given in the article, in particular: historical-logical - in the study of innovations in trade and development of intellectual capital to improve the management of innovative projects; analysis and synthesis - to assess the state of development of retail trade in Ukraine; comparison and grouping - to systematize the indicators used in the evaluation of intellectual capital in trade; correlation-regression analysis - to predict changes in trade in Ukraine's retail trade and intellectual property; graphic method - for visual presentation of the results of analytical research; abstract-logical - for theoretical generalization and formulation of conclusions.

Results. Bottlenecks have been identified in increasing the intelligence intensity of innovative projects in trade. Forecast models of changes in the number of submitted applications for certificates for marks for goods and services in Ukraine have been built; dynamics of the volume of trade turnover in retail trade of Ukraine, the share of the volume of trade turnover of food (non-food) goods in the total volume of trade turnover in retail trade of Ukraine. The expediency of strengthening the intellectual component of innovative projects to increase their efficiency, the use of innovative forms of trade organization and its revival in modern conditions is substantiated.

Scope of results. The development of intellectual capital in terms of intensifying the process of obtaining certificates for certificates for marks for goods and services, will update the management of innovative projects, increase their intelligence and competitiveness, which will positively affect the recovery of trade.

Sobko, O., Boichyk, I., Krysovaty, I., & Smereka, S. (2020). Development of intellectual capital and management of innovative projects in trade. *Economic analysis*, 30 (2), 7-16.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.02.007>

Keywords: innovations; innovative projects; intellectual capital; Intellectual Property; intelligence; competitiveness; trade; freight turnover; management of innovative projects.

Вступ

Розвиток теорії управління інноваційними проектами виникає на стику поєднання двох наукових напрямів – проектного менеджменту та інновацій, які створюють середовище, що забезпечує сприятливі умови для посилення інноваційності та формування синергічних ефектів. Адже, ефективність процесів розробки та реалізації інновацій є найвищою в умовах застосування підходів проектного менеджменту. В Україні інноваційний вектор активно впроваджується на законодавчо-нормативному рівні [8; 12]. Однак, законодавче регламентування і навіть стимулювання до реалізації інноваційних проектів, на жаль, не призводять до якісних зрушень в активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Так, хоча загалом помітним є збільшення питомої ваги підприємств, які займаються інноваційною діяльністю (у 1,2 рази у 2019 р. в порівнянні з 2010 р.), а поживлення інноваційної активності немає (відмічаємо нестабільність, яка з 2016 р. переходить в поступове щорічне зниження, напр., у 2019 р. відсотковуємо 13% зниження в порівнянні з попереднім роком [7; 8; 9; 10]. Таким чином, можемо стверджувати про необхідність пошуку «інтелектомістких» каталізаторів поживлення інноваційної активності підприємств в Україні. Адже, традиційні підходи і форми організації інноваційної діяльності в умовах загострення кризових явищ не дають можливості для активізації інноваційних процесів. Так, нині суттєвих змін зазнають окремі види торгово-технологічних інновацій в силу зниження їхньої ефективності та обмеження впливу на поживлення торгівлі (напр., електронні цінники, які були результативними до пандемії 2014 р. в умовах нинішнього згортання торгівлі офлайн знижують свою ефективність).

Дослідження підтверджують імплементацію нових інноваційних технологій в торгівлі (напр., ICD) [17]. Перехід торгівлі в онлайн формат, що активізувався негативним впливом пандемічних обмежень, формує оточення, що підвищує можливості для клієнтів користати з технології, яка дозволяє реалізувати швидке порівняння цін. Таким чином, можемо констатувати зменшення впливу цінової конкуренції та посилення ціннісних чинників конкурентних переваг, які нині дозволяють суттєво поживлювати торгівлю. Не менш популярним напрямом інноваційної діяльності в торгівлі протягом останніх років продовжують залишатися: 1) інновації в процесі обслуговування покупця – «інтерактив і візуалізація, пришвидшення процесів обслуговування, покупки без зайвих рухів» [11]; екологічні інновації, які за оцінюванням «Gyru

Eurocash» були присутні в рейтингу «Herosi Innowacyjności» [18]. Відтак, наведені вище аргументи дозволяють стверджувати про зниження застосування традиційних форм інновацій та зростання впливу «інтелектомістких» інновацій, які є результатом реалізації інноваційних проектів.

Ретроспективний погляд на теорію управління інноваційними проектами дозволяє стверджувати, що приділення значної уваги при обґрунтуванні моделей ведення бізнесу з початком становлення економіки знань, цифровізації і діджиталізації економічних процесів на мікрорівні. Позитивний вплив на підвищення уваги бізнес-сектором до досліджень в частині удосконалення управління інноваційними проектами на основі розвитку інтелектуального капіталу посилюється перманентними кризовими явищами та сучасними викликами, які вимагають не лише швидкого, а, перш за все, інноваційного вирішення проблем клімату, екології, безпеки і якості продукції, зменшення негативного впливу на довкілля тощо.

Сучасний кризовий стан в економіці усе частіше унеможливорює застосування традиційних моделей бізнесу в силу їхньої низької ефективності, вимагаючи від підприємництва пошуку інноваційних підходів, що активізує розширення застосування інноваційних проектів в усіх галузях економіки. Водночас, в галузі торгівлі інноваційні проекти стали новими маркетинговими інструментами формування попиту, поживлення споживання, реалізації ціннісної концепції, тобто формування інноваційного маркетингу. Зважаючи на те, що реалізація інноваційного маркетингу в торговельній діяльності сьогодні неможлива поза процесами діджиталізації, то приділення значної уваги управлінню інноваційними проектами в торгівлі вимагає врахування переваг інтелектуального капіталу. Адже, це і розвиток брендингу, і розробка власних торгових марок, і нові форми організації торгівлі тощо. Таким чином, сучасний етап трансформації економічних систем вимагає від торговельних підприємств активізації розвитку інтелектуального капіталу в процесі вдосконалення управління інноваційними проектами, що популяризує цей дослідницький напрям в сучасних науково-прикладних публікаціях. Зважаючи на це, доцільність врахування переваг активізації процесів розвитку інтелектуального капіталу для покращення управління інноваційними проектами в торгівлі не викликає сумнівів.

Започаткована Й. Шумпетером теорія інновацій нині активно розвивається, а наростання кількості і масштабності викликів сьогодення й надалі новелізуватиме її напрями в науковому просторі та окремих галузях [15]. Одним із сучасних трендових векторів здійснення інноваційної діяльності в

торгівлі є форма інноваційних проектів. Адже, інноваційні проекти дозволяють підвищувати інноваційність за рахунок швидкості, гнучкості та конкретизації мети. Зважаючи на поширення процесів цифровізації та діджиталізації торгівля як галузь має високі можливості для поширення практики застосування підходів проектного менеджменту в організації інноваційної діяльності, реалізованих у формі інноваційних проектів. Додатковим чинником, що посилює зацікавленість торговельних підприємств в розробці та реалізації інноваційних проектів нині виявилися виклики пандемії, яка змусила суттєво змінити форми організації торгівлі. Відтак, це теж є тим чинником, який сьогодні вимагає пошуку чинників інтелектуального походження для покращення управління інноваційними проектами в торгівлі.

Забезпечення інноваційності в торгівлі спостерігаємо у численних публікаціях відомих вітчизняних науковців, зокрема професорів О. Азаряна, В. Апопії, Н. Власової, А. Мазаракі та ін. Дослідження проблематики підвищення інноваційності в торгівлі представлене через призму низки компонентів, зокрема: Л. Федулова вивчала особливості забезпечення інноваційного розвитку сфери торгівлі на основі «реалізації інноваційних стратегій, реалізації інноваційно-креативного фактору, формування торговельної політики» [14; 6]; А. Безус, М. Шевчун, П. Безус обґрунтовували «перспективи інноваційного розвитку роздрібно торгівлі в Україні» на основі «удосконалення процесу продажу в торговельному залі» чи окремих аспектів розвитку інтелектуального капіталу, зокрема «збільшення цінності бренду» [1]; Данило С. І. досліджував «ефективність інновацій в роздрібній торгівлі», виокремлюючи застосування «технологій електронного обміну даними між постачальниками та ритейлерами», «архітектурні інновації» [2] та багато інших.

Незважаючи на числення публікації і не применшуючи їхньої практичної значимості, а також враховуючи швидкий розвиток інновацій в торгівлі можемо констатувати, що на сьогодні недостатньо дослідженими залишаються аспекти вдосконалення управління інноваційними проектами на основі розвитку інтелектуального капіталу. Отже, проблематика управління інноваційними проектами в торгівлі продовжує залишатися популярним напрямом сучасних досліджень. Однак, в умовах цифровізації і діджиталізації господарсько-комерційних процесів на мікрорівні виникає доцільність більш широкого вивчення впливу інтелектуального капіталу на покращення управління інноваційними проектами, що дозволить поживати торгівлю, формувати ціннісно-орієнтоване споживання та підвищувати

конкурентоспроможність торговельних підприємств.

Мета дослідження

Метою написання статті є обґрунтування доцільності розвитку інтелектуального капіталу з метою покращення управління інноваційними проектами в торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасний етап розвитку сфери торгівлі в Україні визначається посиленням конкуренції, що, в свою чергу, накладає на суб'єктів підприємницької діяльності додаткові вимоги щодо формування нових конкурентних переваг. Таким чином, торговельна сфера перетворюється на систему, де виникають нові зв'язки, відбувається формування креативних ідей та обмін ними, що характеризує зазначену сферу як одну з найбільш інноваційно-сприйнятливих і інноваційно-активних. Інновації стають головним чинником поживлення торгівлі в сучасній економіці. Інноваційна сфера вимагає напрацювання інноваційних проектів для розвитку бізнесу. Завдяки управлінню інноваційним проектами торговий заклад забезпечує активізація продаж. Для цього, ринкові умови господарювання в часи криз стимулюють підприємства до розробки і втілення інтелектуальних інноваційних проектів, які б забезпечували впровадження кардинальних інноваційних змін, внесення необхідних корективів в управлінські процеси. Доволі цікавим з наукової погляду і широким дослідженням проблематики управління інноваційними проектами є публікація Філіппов С. (Filiprov S.), Моої Г. (Mooi H.) [16]. Однак, науковці не вивчали окремо галузевих аспектів розробки та реалізації інноваційних проектів, зокрема і в торгівлі.

В Україні законодавчо врегульовано визначення понять «інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» та «інноваційного проекту як комплексу документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у т. ч. інвестиційних)», ... що «передбачає розробку, виробництво та реалізацію інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції» [5].

Зважаючи на наведене вище, уточнимо поняття «управління інноваційним проектом» як перспективного напряму проектного менеджменту, що дозволяє генерувати інтелектуальну додану вартість на основі посилення інноваційності та інтелектуалізації комерційних процесів.

Провівши аналіз динаміки становлення та розвитку роздрібної торгівлі в Україні приходимо до розуміння усталення позитивної динаміки за основним показником – обсягом товарообороту. Тенденції зміни показника обсягу товарообороту в роздрібній торгівлі України протягом 2010–2019 рр. дає підстави виділити три періоди: 1) різкого

спадання (у 7,2 рази) у 2013 р., що можна пояснити нестабільною політичною ситуацією в країні; 2) нестабільності у 2014–2016 рр. (зростання у 1,2 рази у 2015 р. в порівнянні з попереднім та у спадання 1,1 рази у 2016 р. в порівнянні з попереднім); 3) зростання (у 1,4 рази) у 2017–2019 рр. (рис. 1).

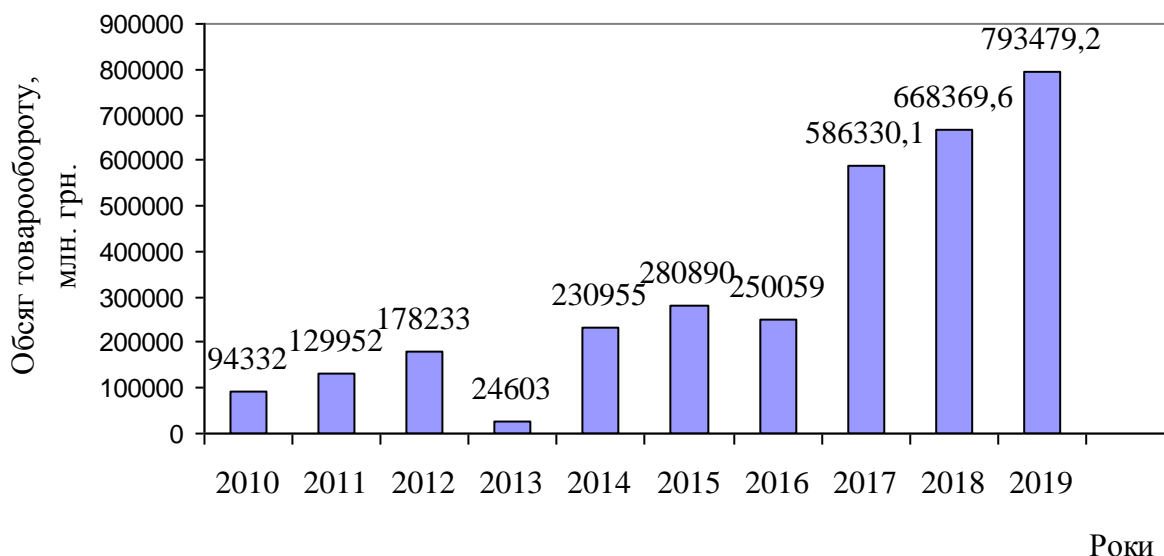

Рис. 1. Зміни обсягу товарообороту в роздрібній торгівлі України за 2010-2019 рр.

*Джерело: побудовано автором самостійно на основі [13].

Таким чином, обсягу товарообороту в роздрібній торгівлі України найбільшого спаду зазнав у 2013 р. (більш ніж у 7 раз). Загалом позитивним можна вважати зростання у 2,7 рази аналізованого показника у 2016 р. в порівнянні з 2010 р. Водночас, негативним є зниження у 1,1 рази обсягу товарообороту в роздрібній торгівлі у 2016 р. в порівнянні з попереднім. Виявлена нестабільність динаміки обсягів товарообороту в роздрібній торгівлі загалом не вплинула на формування загалом позитивного тренду зміни (рис. 2), підтвердженого на основі поліноміальної моделі 2 степеня (якість 0,9287):

$$y = 12453x^2 - 59237x + 170084, \quad (1)$$

де x – роки, зокрема $x = 1, 2, 3, \dots$, репрезентуючи відповідно 2010 р., 2011 р. і т. д. та лінійної моделі (якість 0,7977):

$$y = 77746x - 103881, \quad (2)$$

де x – роки.

Із метою прогнозування змін в динаміці обсягу товарообороту в роздрібній торгівлі у 2020 р. використаємо поліноміальну модель другого степеня (рис. 2).

Таким чином, отримаємо очікування подальшого зростання показника у 2020 р. до величини 1025290 млн. грн., що загалом свідчить про поживлення роздрібної торгівлі в країні.

Одним із важливих показників є динаміка обсягів товарообороту продовольчих товарів (рис. 3). Проведений аналіз змін частки обсягу товарообороту продовольчих товарів в роздрібній торгівлі України за 2010–2019 рр. підтверджує різко виражене нестабільне коливання протягом аналізованого періоду. Водночас, загалом формування незначних позитивних трендових змін у 2019 р., тобто зниження частки обсягу товарообороту продовольчих товарів в роздрібній торгівлі України (рис. 3).

Для прогнозних цілей змін в динаміці обсягу товарообороту продовольчих товарів в роздрібній торгівлі у 2020 р. використаємо поліноміальну модель другого степеня (якість 0,5592):

$$y = 0,2356x^2 - 2,1329x + 41,81, \quad (3)$$

де x – роки, зокрема $x = 1, 2, 3, \dots$, репрезентуючи відповідно 2010 р., 2011 р. і т. д.

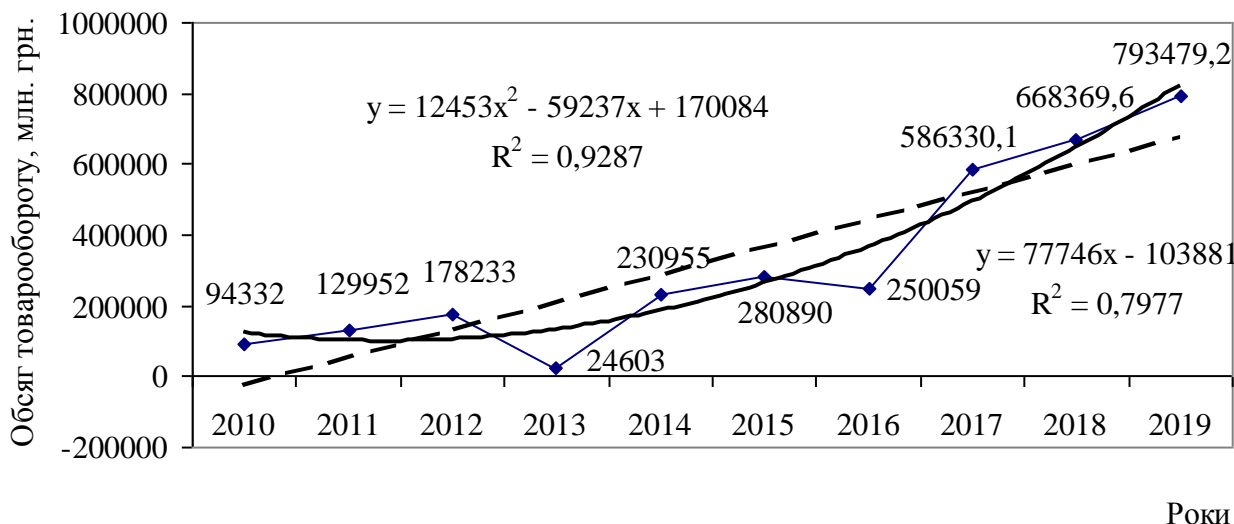

Рис. 2. Динаміка обсягу товарообороту в роздрібній торгівлі України за 2010-2019 рр. та лінії тренду

*Джерело: побудовано автором самостійно на основі [13].

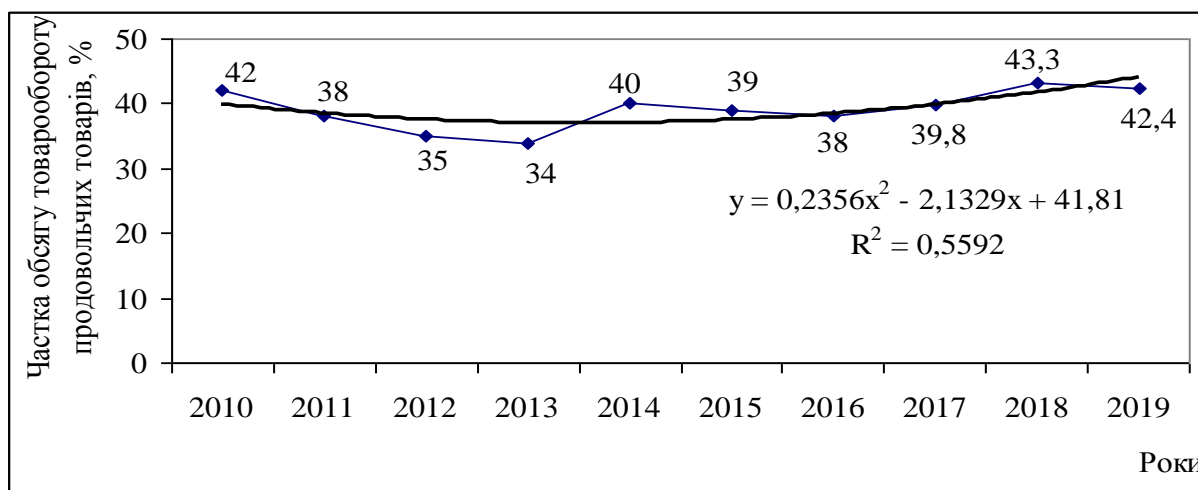

Рис. 3. Динаміка частки обсягу товарообороту продовольчих товарів в загальних обсягах товарообороту в роздрібній торгівлі України за 2010–2019 рр. та поліноміальна лінія тренду

*Джерело: побудовано автором самостійно на основі [13].

Таким чином, отримуємо очікування подальшого зростання показника у 2020 р. до рівня 46,86%, що загалом є негативним моментом, оскільки підтверджує погіршення якості життя населення.

Спостерігається значні коливання частки в обсягах товарообороту торгових закладів непродовольчими товарами (рис. 4). Загалом, це можна вважати негативною тенденцією протягом аналізованого періоду. Зважаючи на незначне зростання у 2019 р. (1% в порівнянні з попереднім роком) частки обсягу товарообороту непродовольчих товарів в загальних обсягах

товарообороту в роздрібній торгівлі України можемо прогнозувати подальші коливання, які будуть зумовлені також пандемічною кризою. Адже, кризові явища завжди призводять до зниження споживання. Відтак, для прогнозних цілей змін в динаміці обсягу товарообороту продовольчих товарів в роздрібній торгівлі у 2020 р. використаємо поліноміальну модель другого степеня (якість 0,5526):

$$y = 0,2246x^2 + 1,9999x + 58,418, \quad (4)$$

де x – роки, зокрема $x = 1, 2, 3, \dots$, репрезентуючи

відповідно 2010 р., 2011 р. і т. д.

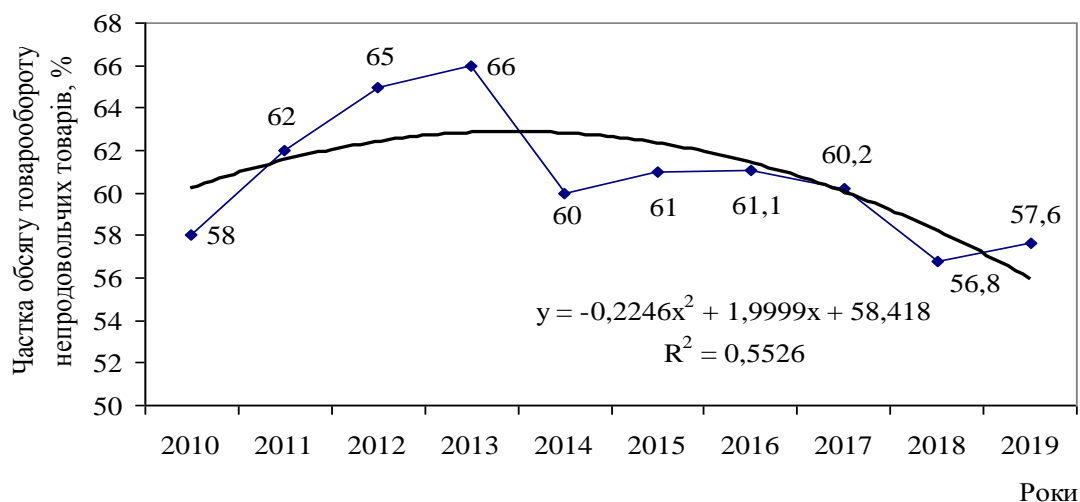

Рис. 4. Динаміка частки обсягу товарообороту непродовольчих товарів в загальних обсягах товарообороту в роздрібній торгівлі України за 2010–2019 рр. та поліноміальна лінія тренду

*Джерело: побудовано автором самостійно на основі [13].

В результаті прогнозування отримаємо подальше зниження показника у 2020 р. до рівня 53,24%, що підтверджує згортання споживання населенням країни групи непродовольчих товарів.

Значною мірою згортання споживання викликано негативним впливом пандемічної кризи. Адже, нині для поживлення торгівлі необхідно активно розвивати інноваційний маркетинг, впроваджувати нові форми організації торгівлі та низку інших заходів, які є результатом покращення управління інноваційним проектами. Зважаючи на те, що торгівля повинна швидко реагувати на

потреби споживачів та активно застосовувати переваги цифровізації і діджиталізації, доцільним є більше уваги зосередити на розвитку можливостей використання переваг інтелектуального капіталу. Відтак, одним із чинників інтелектуального походження в торгівлі, які дозволяють швидко отримувати ціннісні конкурентні переваги є товарні знаки. Динаміка поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг в Україні у 1992–2019 рр. та поліноміальна лінії тренду та прогноз на 2020 р. (рис. 5).

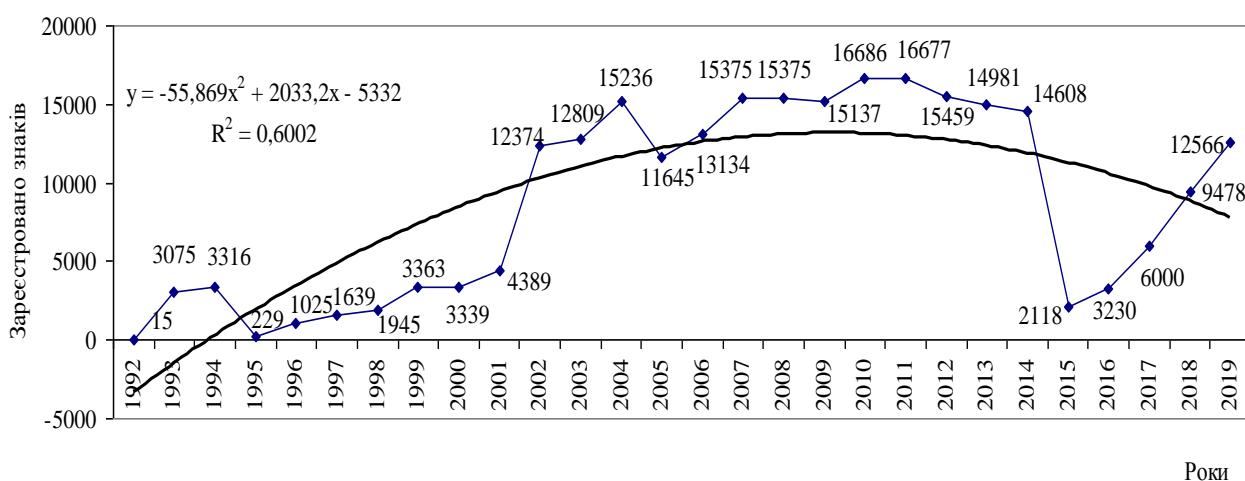

Рис. 5. Динаміка поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг в Україні у 1992–2019 рр. та поліноміальна лінії тренду та прогноз на 2020 р.

*Джерело: побудовано автором самостійно на основі [3; 4].

Для прогнозних цілей змін в динаміці поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг в Україні у 2020 р. використаємо поліноміальну модель другого степеня (якість 0,6002):

$$y = -55,869x^2 + 2033,2x - 5332, \quad (5)$$

де x – роки, зокрема $x = 1, 2, 3, \dots$, репрезентуючи відповідно 1992 р., 1993 р. і т.д.

Дослідження активності в частині поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг в Україні у 1992–2019 рр. свідчить про те, що у 2014 р. відновуємо катастрофічний спад в цій діяльності, який значною мірою був зумовлений війною, анексією частини території тощо. Натомість, позитивним моментом є те, що в 2016 р. можемо констатувати, що Україна потроху оговтується від кризової пастки. Однак, пандемія як виклик сучасності призводить до сповільнення темпів зростання в частині поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг (від 190% у 2017 р., до 130% у 2019 р.). Таким чином, у 2020 р. очікується спад до рівня 7796 поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг. Наведені вище дані динаміки поданих заявок на отримання свідоцтв на знаки для товарів і послуг в Україні у 1992–2019 рр. та прогноз на 2020 р. підтверджують необхідність посилення інтелектуальної складової інноваційних проектів для поживлення торгівлі.

Проведений аналіз дозволяє зробити низку висновків, зокрема у 2020 р. в порівнянні з 2010 р.: 1) роздрібна торгівля загалом поживалася (обсяг товарообороту в роздрібній торгівлі України за 2010-2019 рр. зріс у 8,4 рази); 2) обсяг товарообороту в роздрібній торгівлі України за 2010-2019 рр. 7 кратно знизився у 2013 р.; 3) виявлена нестабільність динаміки обсягів товарообороту в роздрібній торгівлі загалом не вплинула на формування загалом позитивного тренду зміни; 4) у період 2017 – 2019 рр. відновуємо пришвидшення темпів зростання обсяг товарообороту в роздрібній торгівлі (1,1 рази та 1,2 рази відповідно); 5) аналіз змін частки обсягу товарообороту продовольчих товарів в роздрібній торгівлі України за 2010–2019 рр. підтверджує різко виражене нестабільне коливання протягом

аналізованого періоду; 6) частка обсягу товарообороту продовольчих товарів в загальних обсягах товарообороту в роздрібній торгівлі України знижується.

Отже, можемо стверджувати про формування негативних трендових змін як в частині частки обсягу товарообороту продовольчих товарів та дуже низький рівень очікування незначних позитивних змін у групі продовольчих товарів. Зважаючи на результати проведеного оцінювання динаміки в обсягах товарообороту в роздрібній торгівлі України за 2010-2019 рр. можемо стверджувати про утримання тенденції «проїдання коштів», що не сприяє покращенню рівня якості життя в країні. Наведені вище статистичні дані дають підстави стверджувати, що для поживлення роздрібної торгівлі в Україні доцільно розширити застосування інноваційних проектів, які можуть стати каталізатором внутрішнього споживання.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Проведене дослідження є спробою обґрунтувати доцільність розвитку інтелектуального капіталу для покращення управління інноваційними проектами в торгівлі. Представлені результати оцінювання стану та динаміки роздрібної торгівлі в країні дозволили виявити низку проблем, що гальмують її поживлення та формують деструктивні структурні співвідношення. Доведено, що усталені протягом тривалого періоду часу нестабільності та тенденції змін в структурних співвідношеннях частки обсягів роздрібної торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами в українських реаліях можна вирішити шляхом посилення інтелектуальної складової інноваційних проектів.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати про посилення впливу інтелектуального капіталу на покращення управління інноваційними проектами в торгівлі, який загострюється викликами сьогодення. Пропонована нами публікація привертає увагу до необхідності розвитку інтелектуального капіталу для покращення управління інноваційними проектами з метою поживлення торгівлі в умовах трансформації економічної системи, зміни конкурентних чинників, формування ціннісно-орієнтованого споживання а її вивчення у подальших наукових розвідках є беззаперечним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Безус А. М., Шевчун М. Б., Безус П. І. Перспективи інноваційного розвитку роздрібної торгівлі в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 24–28.
2. Данило С. І. Ефективність інновацій в роздрібній торгівлі. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. № (137). С. 50–53.
3. Державна служба інтелектуальної власності України. Річний звіт 2015. URL: https://ukrpatent.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2015.pdf.

4. Державне підприємство «Інститут інтелектуальної власності України». Статистика, звіти, плани, кошторис. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics>.
5. Закон України Про інноваційну діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
6. Мазаракі А. А., Федулова Л.І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств сфери торгівлі. *Підприємництво і торгівля*: зб. наук. пр. 2017. Вип. 21. С. 20 – 25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2017_21.
7. Наука та інновації. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm.
8. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник (архів). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm.
9. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaz a2019-stisnuto.pdf>.
10. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaz a2019-stisnuto.pdf>.
11. П'ять хвилин інноваційних технологій, що змінюють обличчя ритейлу. URL: <https://rau.ua/ecommerceuk/innovation-retail>.
12. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10.07.2019 № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
13. Товарна структура роздрібного товарообороту підприємств в Україні. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/sr/tsrtp/tsrtp2017_u.htm.
14. Федулова Л. Інноваційність розвитку сфери торгівлі. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 3. С. 17–33.
15. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм и демократія. Москва: Ексмо, 2008. 864 с
16. Filippov S., Mooi H. Innovation project Management: A Research Agenda / Journal on Innovation and Sustainability RISUS, November, 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/277789740_Innovation_Project_Management_A_Research_Agenda.
17. Innowacje w handlu detalicznym FMCG w Polsce – rodzaje, bariery i stymulatory. URL: <https://poradnikhandlowca.com.pl/artykuly/innowacje-w-handlu-detalicznym-fmcg-w-polsce-rodzaje-bariery-i-stymulatory-rozwoju>.
18. Znamy 54 innowacje, które zwyciężyły w akcji „Herosi Innowacyjności”. URL: <https://www.portalspozywczy.pl/handel/wiadomosci/znamy-54-innowacje-ktore-zwyciezily-w-akcji-herosi-innowacyjnosci,176046.html>.

REFERENCES

1. Bezus, A. M., Shevchun, M. B., & Bezus, P. I. (2019). Perspektyvy innovatsiynoho rozvytku rozdrubnoyi torhivli v Ukrayini. *Ekonomika ta derzhava*, 5, 24–28. [in Ukrainian].
2. Danylo, S. I. (2019). Efektyvnist' innovatsiy v rozdrubniy torhivli. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny*, (137), 50–53. [in Ukrainian].
3. Derzhavna sluzhba intelektual'noyi vlasnosti Ukrayiny. Richnyy zvit 2015. (2015). Retrieved from: https://ukrpatent.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2015.pdf. [in Ukrainian].
4. Derzhavne pidpryyemstvo «Instytut intelektual'noyi vlasnosti Ukrayiny». Statystyka, zvity, plany, koshtorys. Retrieved from: <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics>. [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrayiny Pro innovatsiynu diyal'nist'. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>. [in Ukrainian].
6. Mazaraki, A. A., & Fedulova, L. I. (2017). Kontseptualni zasady upravlinnya innovatsiynym rozvytkom pidpryyemstv sfery torhivli. *Pidpryyemnytstvo i torhivlya*, 21, 20-25. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2017_21. [in Ukrainian].
7. Nauka ta innovatsiyyi. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm. [in Ukrainian].
8. Naukova ta innovatsiyna diyal'nist' Ukrayiny. Statystychnyy zbirnyk (arkhiv). Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm.
9. Naukova ta naukovo-tekhnichna diyal'nist' v Ukrayini u 2019 r. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaz a2019-stisnuto.pdf>.
10. Naukova ta naukovo-tekhnichna diyalnist v Ukrayini u 2019 r. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/08/13/nadnaukaz a2019-stisnuto.pdf>. [in Ukrainian].
11. Pyat' khvylyn innovatsiynykh tekhnolohiy, shcho zminyuyut' oblychchya riteyly. Retrieved from: <https://rau.ua/ecommerceuk/innovation-retail>. [in Ukrainian].
12. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro skhvalennya Stratehiyi rozvytku sfery innovatsiynoy diyal'nosti na period do 2030 roku» vid 10.07.2019 # 526-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
13. Tovarna struktura rozdrubnoho tovarooborotu pidpryyemstv v Ukrayini. Retrieved from: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/sr/tsrtp/tsrtp2017_u.htm. [in Ukrainian].
14. Fedulova, L. (2019). Innovatsiynist' rozvytku sfery torhivli. *Visnyk KNTU*, 3, 17-33. [in Ukrainian].

15. Shumpeter, Y. A. (2008). *Teoriya ekonomicheskoho razvitiya. Kapitalizm, sotsyalizm i demokratiya*. Moscow: Eksmo. [in Russian].
16. Filippov, S., & Mooi, H. (2010). Innovation project Management: A Reserch Agenda. *Journal on Innovation and Sustainability RISUS*, November, 2010. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/277789740_Innovation_Project_Management_A_Research_Agenda.
17. Innowacje w handlu detalicznym FMCG w Polsce – rodzaje, bariery i stymulatory. Retrieved from: <https://poradnikhandlowca.com.pl/artykuly/innowacje-w-handlu-detalicznym-fmcg-w-polsce-rodzaje-bariery-i-stymulatory-rozwoju>.
18. Znamy 54 innowacje, które zwyciężyły w akcji „Herosi Innowacyjności”. Retrieved from: <https://www.portalspozywczy.pl/handel/wiadomosci/znamy-54-innowacje-ktore-zwyciezily-w-akcji-herosi-innowacyjnosci,176046.html>.